

ЗАХОДИ ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНОГО ЗАПОБІГАННЯ ПОШКОДЖЕННЯ ШЛЯХІВ СПОЛУЧЕННЯ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Афанасенко С. І.

Запобігання злочинам є основним завданням, яке покладається на всі інститути держави, що має комплексний характер і передбачає використання не тільки правових, але і інтеграційних досягнень різноманітних напрямків наукових знань. В основі такої діяльності лежать заходи, що спрямовані на усунення причин та умов злочинності, вірогідності вчинення задуманих злочинів шляхом розроблення і здійснення цілеспрямованих заходів.

У кримінологічній науці сформувалася система запобігання злочинам, що знаходиться у постійному розвитку. При цьому основним завданням такої діяльності є не тільки недопущення вчинення злочинів, але і захист життєво важливих інтересів держави, громадян від загрози різних видів злочинів, злочинності в цілому.

Ключові слова: безпека руху, пошкодження шляхів сполучень, транспортний засіб, рухомий склад, залізничні шляхи.

Предотвращение преступлений является основной задачей, которая возлагается на все институты государства, имеет комплексный характер и предусматривает использование не только правовых, но и интеграционных достижений различных направлений научных знаний. В основе такой деятельности лежат меры, направленные на устранение причин и условий преступности, вероятности совершения задуманных преступлений путем разработки и осуществления целенаправленных мероприятий.

В криминалистической науке сформировалась система предотвращения преступлений, находится в постоянном развитии. При этом основной задачей такой деятельности является не только недопущение совершения преступлений, но и защита жизненно важных интересов государства, граждан от угрозы различных видов преступлений, преступности в целом.

Ключевые слова: безопасность движения, повреждение путей сообщения, транспортное средство, подвижной состав, железнодорожные пути.

Crime prevention is a major task that is assigned to all the state institutions, is complex and involves the use of not only the legal but also the achievements of the integration of different areas of scientific knowledge. There are the measures at the heart of these activities, aimed at addressing the crime causes and its conditions, the probability of committing crimes conceived by developing and implementing of targeted measures.

There is a system of crime prevention in Forensic which is in constant development. Thus the main objective of these activities is not only to prevent the crimes commission, but also the protection of the state's vital interests, citizens, from the threat of various types of crime, criminality in general.

Key words: traffic safety, damage to the means of communication, vehicle, rolling stock, train tracks.

В умовах побудови правової держави першочергове значення мають проблеми захисту громадян від злочинних посягань, а також протидія спробам криміналізації суспільства, нейтралізація негативних соціальних тенденцій. Дезорганізація політичного, соціального, економічного, морально-психологічного, і як, наслідок, правового ладу життя слугує «живильним» середовищем для нових видів злочинів, оскільки є провокуючим фактором для маргінальної частини населення.

Завдання запобігання злочинності зумовлено головними напрямками протидії злочинності, що у сучасних умовах є стабілізація, стримання та можливе подальше зменшення рівня злочинності, зниження рівня її суспільної небезпеки. Конкретизація останніх передбачає: протидію криміногенних процесів у суспільстві; створення та зміцнення у суспільстві атмосфери спокою та стабільності; усунення погрози правам, свободам та законним інтересам особистості, суспільстві та держави, що виникає у зв'язку з можливістю вчинення злочинів; недопущення вчинення злочинів з боку осіб, що є об'єктами профілактичного впливу; забезпечення виправлення осіб, що потрапляють у сферу запобіжного впливу, та їх ре соціалізація. Запобігання злочинів займає особливе місце займає особливе місце у досягненні вказаних цілей, оскільки саме цей вид діяльності є найбільш дієвим у недопущенні вчинення злочинів насамперед тому, що забезпечує виявлення та усунення її причин та умов, припинення злочину на стадії готування або коли злочин розпочався. Саме запобігання злочинності дає можливість вирішувати поставлені завдання з найменшими витратами для суспільства, без використання всього складного механізму юстиції та без використання такої форми державного примусу як кримінальне покарання. Загальносоціальне запобігання є основою, фундаментом спеціально-кримінологічного запобігання, які безпосередньо спрямовані на недопущення злочинів. Чим більш досконалими є заходи загально соціального запобігання, тим більш вузькими за змістом є заходи спеціально-кримінологічного запобігання.

Система загально соціального запобігання є складним комплексом, який містить наступні елементи: соціально-економічні, соціально-нормативні, соціально-психологічні, організаційно-нормативні. Виходячи зі змісту системи, на нашу думку, заходи запобіжної діяльності повинні охоплювати 1) макросферу - подальше покращення соціально-економічних умов життя та діяльності людей; 2) сферу соціальної організації та управління, де особливого значення набуває удосконалення форм і методів контролю за діяльністю малих груп і колективів, організацій; 3) мікросферу - диференційований підхід до людей з врахуванням типових рис, психології індивідуальної та групової поведінки[11, с.-10;12 ,с.-300]..

До окремих завдань запобіжної діяльності необхідно віднести мінімізацію причин та умов злочинності, що сприяють виникненню, дії цих загроз, їх нейтралізацію та ліквідацію наслідків. Вказані завдання визначають ту роль, яку відіграє запобігання злочинам в забезпечення

безпеки держави. Крім цього, ці завдання є складовими завданнями системи забезпечення безпеки правоохоронюваних цінностей. Це свідчить про те, що запобігання пошкодженню шляхів сполучення і транспортних засобів повинно розглядатися як невід'ємна складова державної політики.

Об'єктивно існуюча потреба суспільства у запобігання злочинів детермінує характер та зміст засобів її задоволення. З одного боку вона повинна співвідноситися з рівнем соціального, економічного, політичного і духовного розвитку суспільства, а з іншого, - відображати специфіку факторів, в усуненні яких зацікавлено суспільство. Особливість досліджуваного злочину, а саме - пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів, виражаються в його соціальній обумовленості та сприяє можливості у виборі засобів впливу на його недопущення, впливаючи на усунення причин та умов злочинності. І тому, сьогодні держава та суспільство усвідомивши необхідність відтворення системи запобіжної діяльності з врахуванням сучасних реалій, намагаються застосувати заходи спрямовані на усунення причин та умов злочинності та недопущення вчинення злочинів[8, ;9].

Але останні процеси, що відбуваються в нашій державі свідчать про те, що фактично відбувся відхід від профілактичної діяльності злочинів. Заходи у цьому напрямку проводяться локально, і застосовуються щодо окремих видів злочинів, або в межах окремих регіонів. При цьому було втрачено пріоритетні напрями в боротьбі з нею. Одним з найбільш ефективних заходів, спрямованих на зменшення рівня злочинності є її запобігання, під яким розуміється специфічна діяльність соціальних інститутів, спрямованих на виявлення, усунення або нейтралізацію факторів, обставин, ситуацій, що обумовлюють вчинення злочинів; виявлення груп ризику та конкретних осіб з метою впливу на них і недопущення вчинення ними злочинів. Запобігання злочинам здійснюється як на загальносоціальному (державному) рівні, так і на спеціальному. Завдання загальносоціального запобігання вирішуються через комплекс заходів правового, економічного та політичного характеру. Загальносоціальне запобігання включає вплив на несприятливі економічні фактори, соціальну та політичну стабілізацію суспільства, реалізації заходів з укріплення морально-психологічних відносин в суспільстві. На загальносоціальному рівні найважливішу роль відіграють заходи правового характеру.

На жаль, сьогодні не завжди застосовуються запобіжні заходи, що суттєво знижує потенціал соціальних інститутів, правоохоронних органів та інших громадських органів та громадських організацій. Головною метою запобігання є вплив на криміногенні детермінанти, що буде сприяти зниженню кількості злочинів і кількості жертв. У зв'язку з цим необхідно змінити ставлення до заходів запобігання, зробити їх більш ефективними.

В сучасних умовах вплив на причини та умови, що сприяють пошкодженню шляхів сполучення і транспортних засобів здійснюється у формі соціального управління, як достатньо широкого кола заходів, які розробляються та реалізуються централізовано, на основі єдиної політики та за єдиними вимогами.

Особливо необхідно звернути увагу на забезпечення безпеки в окремих галузях транспорту, а саме залізничному. Розглянувши ситуацію, що склалася в сфері залізничного транспорту України, технічний стан основних виробничих фондів, стан безпеки руху і безпеки праці, фінансово-економічні показники діяльності підприємств

зазначеної сфери, проаналізувавши нормативно-правові акти, що регламентують функціонування залізничного транспорту, Рада національної безпеки і оборони України відзначає наявність у цій сфері системних проблем, які становлять реальну загрозу економічній, соціальній та оборонній безпеці держави. Унаслідок непродуманого державного управління фінансово-економічною та інвестиційною діяльністю у сфері залізничного транспорту не забезпечується системне оновлення його основних фондів, має місце високий фізичний та моральний знос рухомого складу та інфраструктури залізничного транспорту. Фізичний знос основних фондів становить уже понад 80,0 %, що в 1,8 рази перевищує допустимий світовою практикою рівень. Вичерпали свій ресурс близько 70,0 % залізничних мостів, з перевищенням терміну експлуатується понад 60,0 % стрілочних переводів та більше половини загальної протяжності ліній автоблокування і зв'язку, що створює реальні загрози безпеці перевезень та життю людей [4; 5].

Говорячи про безпеку на транспорті необхідно звернути увагу на дві складові: 1) забезпечення безпеки експлуатації транспорту; 2) забезпечення безпеки від актів незаконного втручання у діяльність об'єктів транспортної інфраструктури та транспортних засобів. Але, на нашу думку, об'єднання технічних та технологічних питань недопустимо. Технічні аспекти безпеки пов'язані з технічним станом, технічними характеристиками об'єктів транспорту (у тому числі активною, пасивною, після аварійною безпекою транспортних засобів), які закладаються під час їх проектування. Технологічні аспекти обумовлені поведінкою людей (водіїв, екіпажів, диспетчерів та ін.) при дотриманні ними правил руху та експлуатації транспортних засобів. Розмежовуючи зміст технічних та технологічних аспектів транспортної безпеки необхідно виділити безпеку на транспорті як стан захищеності від погроз, що обумовлені: 1) технічним станом транспортних засобів і об'єктів транспортної інфраструктури; 2) порушенням правил руху та експлуатації операторами транспортних засобів; 3) втручання у функціонування об'єктів транспорту зовні. Перші два види можна визначити як технічна безпека (статика) та безпеку руху і експлуатацію транспортних засобів, або технологічна безпека (динаміка), відповідно, транспортна безпека [1; 2; 3].

Сьогодні виділення дефініції «транспортна безпека» обумовлена необхідністю застосування заходів, що спрямовані на недопущення незаконного втручання в діяльність єдиної транспортної системи. Обмеження погроз, що обумовлені фактами незаконного втручання в діяльність транспорту, його інфраструктури, яке призводить до порушення нормального функціонування і, як наслідок, настання тяжких наслідків. Така діяльність повинна бути здійснюватися під керівництвом Міністерства інфраструктури України, МВС України, Національної поліції України та іншими органами виконавчої влади.

Саме спільна діяльність повинна забезпечити безпеку єдиної транспортної системи, що передбачає комплекс заходів спрямований на: 1) нормативно-правове регулювання в галузі забезпечення транспортної безпеки; 2) визначення загроз при незаконному втручанні в діяльність єдиної транспортної системи; 3) оцінка можливого ураження об'єктів транспортної інфраструктури та транспортних засобів; 4) розробка та реалізація вимог по забезпеченню транспортної безпеки; 5) класифікація об'єктів транспортної інфраструктури та транспортних

засобів; 6) розробка та реалізація заходів по забезпеченню транспортної безпеки; 7) підготовка спеціалістів у галузі забезпечення транспортної безпеки; 8) здійснення державного контролю в галузі забезпечення транспортної безпеки; 9) інформаційне, матеріально-технічне та науково-технічне забезпечення транспортної безпеки.

В основі забезпечення транспортної безпеки покладено захист життя, здоров'я осіб, що знаходяться на об'єктах транспорту та транспортних засобах, і майна від протиправних посягань. Результати проведеного дослідження дають можливість визначити зміст категорії «транспортна безпека» як комплекс заходів, що спрямований на недопущення незаконного втручання в діяльність єдиної транспортної системи.

Під «незаконним втручанням в діяльність єдиної транспортної системи» розуміється - протиправна дія (бездіяльність), що спрямована на приведення або погрожує приведенню у непридатний для експлуатації стан єдиної транспортної системи, що завдало шкоди життю і здоров'ю людей, матеріальну шкоду або створило погрозу настання таких наслідків.

Відповідно до цього, забезпечення транспортної безпеки це комплекс правових, економічних, організаційних заходів, що здійснюються органами державної влади і управління, спрямований на забезпечення нейтралізації погроз незаконного втручання в діяльність єдиної транспортної системи.

Сьогодні існуючі фінансово-економічні механізми господарювання на транспорті унеможливають підвищення ефективності використання транспортних засобів та забезпечення транспортної безпеки.

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс] : закон України від 28. 06. 1996 р. № 254к/96-ВР із змін., внес. згідно із Законами України та Рішеннями Конституційного Суду : за станом на 04. 06. 2016 р. № 2952-17. - Електрон. дан. (1 файл). - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. - Назва з екрану.

2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : закон України від 05. 04. 2001 р. № 2341-III із змін., внес. згідно із Законами України та Рішеннями Конституційного Суду : за станом на 20. 05. 2015 р. № 4652-17. - Електрон. дан. (1 файл). - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. - Назва з екрану.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : закон України від 13. 04. 2012 р. № 4651-VI. - Електрон. дан. (6 файлів). - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. - Назва з екрану.

4. Уголовный кодекс Российской Федерации [Електронний ресурс] : (УК РФ) от 13.06.1996 № 63-ФЗ (принят ГД ФС РФ 24.05.1996 // -Режим доступу:[www/ consultant.ru/pohular/ukrf/](http://www.consultant.ru/pohular/ukrf/).- Назва з екрану.

5. Коришева И.В. Уголовная ответственность за приведение в негодность транспортных средств или путей сообщения. Диссертация на соискание ученой степени канд. юр. наук. (12.00.08). - М., 2004. -С.80 (145с.)

6. Уголовный кодекс Республики Беларусь [Електронний ресурс] : (УК РБ) от 09.07.1999 № 275-3 (принят Палатой представителей 02.06.1999. Одобрено Советом Республики 24.06.1999 // -Режим доступу:mvs.gov.by/mainasxpr?guid=101163. -Назва з екрану.

7. Уголовный кодекс Республики Казахстан [Електронний ресурс] : изменениями и дополнениями по состоянию на 04.07.2015 // - Режим доступу:http://continentonline.com/Document/?doc_id=30222833&sublink=2800000. - Назва з екрану.

8. Уголовный кодекс Республики Узбекистан [Електронний ресурс] : (Утвержден законом Республики Узбекистан от 22.09.1994 № 2012-XII) (с изменениями и дополнениями по состоянию на 30.04.15) -Режим доступу:http://continentonline.com/Document/?doc_id=30421110&search=Уголовный%20кодекс%20узбекистана. - Назва з екрану.

9. Уголовный кодекс Киргизской Республики [Електронний ресурс] : от 1 октября 1997 года № 68 (с изменениями и дополнениями по

Состоянию на 03.08.15) Режим доступу:http://continentonline.com/Document/?doc_id=30222833&sublink=2800000. - Назва з екрану.

10. Мисливий В.А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту (кримінально-правове та кримінологічне дослідження) [Текст] / В.А. Мисливий-М. : Київ-2005. - 302 с.

11. Матвійчук Я.В. Кримінальна відповідальність за порушення правил дорожнього руху або експлуатації транспорту (порівняльно-правове дослідження): автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 -К.:2009

12. Личность преступника [Текст] / [под ред Н. Н. Кондрашкова, В. Н. Кудрявцева, Н. С. Лейкина и др.]. - М. : Юрид. лит., 1971. - 356 с.

Афанасенко С.І.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
ОДУВС
Надійшла до редакції: 29.01.2017